TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2010 m. spalio 5 d.*

Byloje C-400/10 PPU

dėl *Supreme Court* (Airija) 2010 m. liepos 30 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2010 m. rugpjūčio 6 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

J. McB.

prieš

L. E.,

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas K. Lenaerts (pranešėjas), teisėjai R. Silva de Lapuerta, E. Juhász, T. von Danwitz ir D. Šváby,

* Proceso kalba: anglų.

generalinis advokatas N. Jääskinen,
posėdžio sekretorė L. Hewlett, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į nacionalinio teismo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą remiantis Procedūros reglamento 104b straipsniu,

atsižvelgęs į 2010 m. rugpjūčio 11 d. trečiosios kolegijos sprendimą patenkinti šį prašymą,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2010 m. rugsėjo 20 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— J. McB., atstovaujamo *SC* D. Browne ir *BL* D. Quinn, įgaliotų solisitoriaus J. McDaid,

— L. E., atstovaujamos *SC* G. Durcan bei N. Jackson ir *BL* S. Fennell, įgaliotų solisitoriaus M. Quirke,

— Airijos, atstovaujamos D. O'Hagan, padedamo *SC* M. MacGrath ir *BL* N. Travers,

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos J. Kemper,

— Europos Komisijos, atstovaujamos A.-M. Rouchaud-Joët ir M. Wilderspin,

susipažinęs su generalinio advokato nuomone,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr.º 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243), išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant trijų vaikų tėvo J. McB. ir jų motinos L. E. ginčą dėl šių vaikų, šiuo metu esančių Anglijoje su motina, grąžinimo į Airiją.

Teisinis pagrindas

1980 m. Hagos konvencija

3 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencijos dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų (toliau – 1980 m. Hagos konvencija) 1 straipsnyje nustatyta:

„Šios Konvencijos tikslai yra:

a) užtikrinti, kad neteisėtai į bet kurią Susitariančiąją Valstybę išvežti ar jose laikomi vaikai būtų greitai grąžinti;

b) garantuoti, kad vienos Susitariančiosios Valstybės teisės aktų nustatytos globos teisės ir teisė matytis su vaiku būtų gerbiamos ir kitose Susitariančiosiose Valstybėse."

4 Šios konvencijos 3 straipsnio formuluotė tokia:

„Vaiko išvežimas ar laikymas [negrąžinimas] laikomas neteisėtu, jei:

a) pažeidžiamos globos teisės, suteiktos asmeniui, institucijai ar kitai organizacijai atskirai ar kartu, pagal valstybės, kurioje vaikas nuolat gyveno prieš pat jį išvežant ar laikant, įstatymus; ir

b) jei išvežimo ar laikymo [negrąžinimo] metu tomis teisėmis buvo kartu ar atskirai naudojamasi arba būtų buvę naudojamasi, jei vaikas nebūtų išvežtas ar laikomas.

Globos teisės, nurodytos a punkte, gali būti suteiktos pagal įstatymą arba teismo ar administracinės institucijos sprendimu, arba pagal susitarimą, turintį teisinę galią pagal tos valstybės įstatymus.“

5 1980 m. Hagos konvencijos 15 straipsnio formuluotė tokia:

„Prieš nurodydama grąžinti vaiką Susitariančiosios Valstybės teismo ar administracinė institucija gali pareikalauti, kad pareiškėjas iš vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės institucijų gautų sprendimą ar kitą patvirtinimą, kad išvežimas ar laikymas [negrąžinimas] buvo neteisėtas pagal Konvencijos 3 straipsnį, jei toje valstybėje tokį nutarimą ar sprendimą galima gauti. Susitariančiųjų Valstybių centrinės įstaigos kiek galėdamos padeda pareiškėjui gauti tokį sprendimą ar patvirtinimą.“

Sąjungos teisė

6 Reglamento Nr. 2201/2003 17 konstatuojamojoje dalyje patikslinta:

„Vaiko neteisėto išvežimo ar negrąžinimo atvejais, vaiko grąžinimas turėtų būti užtikrinamas nedelsiant ir šiuo tikslu turėtų ir toliau būti taikoma [1980 m. Hagos konvencija], papildoma šio reglamento, ypač 11 straipsnio, nuostatomis. <...>“

7 Šio reglamento 33 konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

„Šis reglamentas pripažįsta Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartijos [toliau – Chartija] principus ir jų laikosi. Visų pirma juo siekiama užtikrinti pagarbą pagrindinėms vaiko teisėms, išdėstytoms [Chartijos] 24 straipsnyje.“

8 Šio reglamento 2 straipsnio 9 punkte „globos teisės“ apibrėžiamos kaip apimančios „teises ir pareigas, susijusias su vaiko priežiūra, ypač teisę nustatyti vaiko gyvenamąją vietą“.

9 Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio 11 punkte patikslinama, kad „vaiko <...> išvežimas ar negrąžinimas“ yra neteisėtas tais atvejais, kai:

„a) tuo pažeidžiamos globos teisės, įgytos teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu pagal valstybės narės, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta iki išvežimo ar negrąžinimo, [teisę]

ir

b) jei išvežimo ar negrąžinimo metu globos teisėmis buvo faktiškai naudojamasi drauge ar jų su niekuo nesidalijant arba jomis taip būtų naudojamasi išvežimui ar negrąžinimui. Laikoma, kad globa yra įgyvendinama kartu, kai pagal teismo

sprendimą ar įstatymų nustatyta tvarka vienas tėvų teisių turėtojas negali spręsti dėl vaiko gyvenamosios vietos be kito tėvų pareigų turėtojo sutikimo.“

10 Šio reglamento 11 straipsnyje „Vaiko grąžinimas“ nustatyta:

„1. Tais atvejais, kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija prašo valstybės narės teismą priimti sprendimą remiantis [1980 m. Hagos konvencija] sugražinti neteisėtai išvežtą ar kitoje, nei jis nuolat gyveno, valstybėje narėje laikomą vaiką, taikomos šio straipsnio 2–8 dalys.

<…>

3. Teismas, kuriam pateikiamas pareiškimas dėl vaiko grąžinimo pagal šio straipsnio 1 dalį, skubiai išnagrinėja tą pareiškimą taikydamas skubiausias procedūras, kurias leidžia nacionalinė teisė.

Nepažeisdamas pirmos pastraipos, teismas ne vėliau kaip per šešias savaites nuo pareiškimo pateikimo, išskyrus atvejus, kai išimtinės aplinkybės neleidžia to daryti, priima sprendimą.

<…>

6. Jei teismas priėmė nutartį dėl vaiko negrąžinimo pagal [1980 m.] Hagos konvencijos 13 straipsnį, tas teismas turi tiesiogiai arba per savo centrinę instituciją [nedelsdamas] perduoti teismo įsakymo dėl negrąžinimo ir atitinkamų dokumentų, visų pirma teismo posėdžio protokolo, kopiją valstybės narės, kurioje tas vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, jurisdikciją turinčiam teismui arba centrinei institucijai, kaip nustatyta pagal nacionalinę teisę. [Teismas turi gauti visus nurodytus dokumentus per mėnesį nuo sprendimo dėl vaiko negrąžinimo priėmimo dienos].

7. Jei viena iš šalių į valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismus dar nesikreipė, šio straipsnio 6 dalyje minėtą informaciją gavęs teismas ar centrinė institucija turi pranešti šalims ir pakviesti jas pagal nacionalinę teisę per tris mėnesius nuo pranešimo teikti teismui teikimus, kad teismas galėtų apsvarstyti vaiko globos klausimą.

Nepažeisdamas šiame reglamente pateikiamų jurisdikcijos taisyklių, teismas užbaigia bylą, jei per tą laikotarpį negauna jokių teikimų.

8. Nepaisant sprendimo dėl negrąžinimo pagal 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnį, bet kuris vėlesnis vaiką grąžinti reikalaujantis sprendimas, kurį priėmė pagal šį reglamentą jurisdikciją turintis teismas, siekiant užtikrinti vaiko grąžinimą, yra vykdomas pagal III skyriaus 4 skirsnį."

11 Reglamento Nr. 2201/2003 60 straipsnyje „Sąsaja su tam tikromis daugiašalėmis konvencijomis“ numatyta:

„Santykiuose tarp valstybių narių šis reglamentas pakeičia toliau išvardytas konvencijas tiek, kiek jos susijusios su bylomis, kurioms taikomas šis reglamentas:

<...>

e) [1980 m. Hagos konvenciją].“

12 Šio reglamento 62 straipsnio „Galiojimo apimtis“ 2 dalyje nustatyta:

„60 straipsnyje minėtos konvencijos, ypač 1980 m. Hagos konvencija, ir toliau galioja tarp valstybių narių, kurios yra jų šalys, atsižvelgiant į 60 straipsnį.“

Nacionalinė teisė

13 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagal Airijos teisę biologiniam vaikų tėvui automatiškai nesuteikiamos globos teisės. Be to, vien dėl fakto, kad nesusituokę tėvai gyveno kartu ir kad tėvas aktyviai dalyvavo auklėjant vaiką, tokia teisė tėvui nesuteikiama.

14 Tačiau pagal 1964 m. Nepilnamečių priežiūros akto (*Guardianship of Infants Act 1964*) 6 A straipsnį, iš dalies pakeistą 1987 m. Akto dėl vaikų padėties (*Status of Children Act 1987*) 12 straipsniu, „kai tėvas ir motina nėra susituokę, tėvo prašymu teismas nutartimi gali jį pripažinti nepilnametį prižiūrinčiu asmeniu“.

15 1964 m. Nepilnamečių priežiūros akto 11 straipsnio 4 dalyje, iš dalies pakeistoje 1987 m. Akto dėl vaikų padėties 13 straipsniu, įtvirtinta:

„Nepilnamečio, kurio tėvas ir motina nėra susituokę, atveju teisė pagal šį straipsnį pateikti prašymą pripažinti tėvo ar motinos nepilnamečio globos ir bendravimo teises turi tėvas, kuris nėra nepilnametį prižiūrintis asmuo, o šiame straipsnyje daromos nuorodos į nepilnamečio tėvą ar vieną iš tėvų taikomos ir jam.“

16 1991 m. Vaikų grobimo ir nutarčių pripažinti globą vykdymo akto (*Child Abduction and Enforcement of Custody orders Act 1991*), iš dalies pakeisto 2005 m. taisyklėmis, susijusiomis su Europos Bendrijomis (sprendimai su santuoka ir tėvų pareigomis susijusiose bylose) [*European Communities (Judgments in Matrimonial Matters and Matters of Parental Responsibility) Regulations 2005*], 15 straipsnyje numatyta:

„Teismas, išnagrinėjęs pagal [1980 m. Hagos konvencijos] 15 straipsnį asmens, kuris, jo manymu, turi suinteresuotumą byloje, pateiktą prašymą, gali priimti patvirtinimą, kad vaiko išvežimas iš valstybės narės ar laikymas už jos ribų buvo:

a) neteisėtas išvežimas ar negrąžinimas remiantis [reglamento] 2 straipsniu išvežimo į valstybę narę ar laikymo valstybėje narėje atvejais; arba

b) neteisėtas remiantis [1980 m. Hagos konvencijos] 3 straipsniu visais kitais atvejais.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

Faktinės aplinkybės, dėl kurių kilo ginčas pagrindinėje byloje

17 Iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, jog ieškovas pagrindinėje byloje, Airijos pilietis J. McB., ir atsakovė tame pačiame procese, Didžiosios Britanijos pilietė L. E., daugiau nei dešimt metų nesusituokę kartu gyveno Anglijoje, Australijoje, Šiaurės Airijoje, o nuo 2008 m. lapkričio mėn. – Airijoje. Jie turi tris vaikus: sūnus J. gimė Anglijoje 2000 m. gruodžio 21 d., duktė E. – Šiaurės Airijoje 2002 m. lapkričio 20 d., duktė J. C. – Šiaurės Airijoje 2007 m. liepos 22 dieną.

18 2008 m. pabaigoje santykiai tarp tėvų pablogėjo ir 2009 m. pradžioje, kaltindama tėvą agresyviu elgesiu, motina kelis kartus buvo išvykusi su vaikais į moterų prieglaudą. 2009 m. balandžio mėn. abu tėvai susitaikė ir nusprendė susituokti 2009 m. spalio 10 dieną. Tačiau 2009 m. liepos 11 d. tėvas, grįžęs iš komandiruotės Šiaurės Airijoje, sužinojo, kad motina vėl išvyko iš šeimos gyvenamosios vietos ir su vaikais apsistojo minėtoje prieglaudoje.

19 2009 m. liepos 15 d. tėvo prašymu jo advokatai kompetentingam Airijos teismui, t. y. *District Court*, pateikė ieškinį, kuriame buvo prašoma suteikti tėvui jo trijų vaikų globos teises. Tačiau 2009 m. liepos 25 d. motina su šiais trim vaikais ir dar vienu

vyresniu vaiku, gimusiu iš ankstesnių santykių, išskrido į Angliją. Tuo metu šis ieškinys nebuvo įteiktas motinai, todėl pagal Airijos procesinę teisę ieškinys nebuvo tinkamai pareikštas, taigi į Airijos teismą nebuvo kreiptasi.

Procesiniai veiksmai, kurių tėvas ėmėsi Anglijoje

20 2009 m. lapkričio 2 d. J. McB. pateikė ieškinį *High Court of Justice (England & Wales), Family Division* (Jungtinė Karalystė) (Anglijos ir Velso Aukščiausiasis Teisingumo Teismas (šeimos bylų skyrius)) dėl vaikų grąžinimo į Airiją remiantis 1980 m. Hagos konvencijos ir Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatomis. Vadovaudamasis Hagos konvencijos 15 straipsniu, šis teismas 2009 m. lapkričio 20 d. nutartimi pareikalavo, kad tėvas iš Airijos valdžios institucijų gautų sprendimą ar kitą patvirtinimą, jog vaikų išvežimas iš Airijos buvo neteisėtas pagal šios konvencijos 3 straipsnį.

Procesiniai veiksmai, kurių tėvas ėmėsi Airijoje

21 2009 m. gruodžio 22 d. J. McB. *High Court* (*Ireland*) (Airijos Aukštasis teismas) pateikė ieškinį, kuriuo siekė, pirma, gauti sprendimą ar kitą patvirtinimą, kad jo trijų vaikų išvežimas iš Airijos 2009 m. liepos 25 d. buvo neteisėtas pagal 1980 m. Hagos konvencijos 3 straipsnį, ir, antra, įgyti globos teises.

22 2010 m. balandžio 28 d. sprendimu *High Court* atmetė pirmąjį iš šių reikalavimų, motyvuodamas tuo, kad vaikų išvežimo metu tėvas neturėjo jokių jų globos teisių, todėl išvežimas nebuvo neteisėtas 1980 m. Hagos konvencijos ar Reglamento Nr. 2201/2003 prasme.

23 Tėvas šį sprendimą apskundė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. Savo prašyme priimti prejudicinį sprendimą šis teismas pažymi, kad tėvas 2009 m. liepos 25 d. neturėjo jokių savo vaikų globos teisių 1980 m. Hagos konvencijos nuostatų prasme. Tačiau jis nurodo, kad „globos teisių“ sąvoka, į kurią reikia atsižvelgti nagrinėjant prašymus grąžinti vaikus iš vienos valstybės narės į kitą remiantis 1980 m. Hagos konvencija, šiuo metu apibrėžta šio reglamento 2 straipsnio 9 punkte.

24 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad pagal Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatas arba Chartijos 7 straipsnį nereikalaujama, jog biologinis vaiko tėvas būtinai turi būti laikomas turinčiu tokio vaiko globos teises sprendžiant, ar vaiko išvežimas yra neteisėtas, kai nėra tokias teises suteikiančios teismo nutarties. Tačiau šis teismas pripažįsta, kad šių Sąjungos teisės nuostatų aiškinimas priklauso Teisingumo Teismo jurisdikcijai.

25 Tokiomis aplinkybėmis *Supreme Court* (Aukščiausiasis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar pagal [Reglamentą Nr. 2201/2003], aiškinamą atsižvelgiant į [Chartijos] 7 straipsnį ar kitaip, valstybei narei draudžiama savo teisės aktuose numatyti, kad vaiko tėvas, nesusituokęs su jo motina, turi gauti kompetentingo teismo nutartį, kuria jam pripažįstama tokio vaiko globa, kad jis būtų laikomas turinčiu „globos teises“, dėl ko

vaiko išvežimas iš jo nuolatinės gyvenamosios vietos šalies taptų neteisėtas, kaip tai numatyta šio reglamento 2 straipsnio 11 punkte?“

Dėl sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūros

26 Nacionalinis teismas nagrinėjamam prašymui priimti prejudicinį sprendimą prašė taikyti Teisingumo Teismo procedūros reglamento 104b straipsnyje numatytą sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.

27 Savo prašymą jis motyvavo tuo, kad pagal Reglamento Nr. 2201/2003 17 konstatuojamąją dalį vaiko neteisėto išvežimo atveju jo grąžinimas turėtų būti užtikrinamas nedelsiant.

28 Šiuo atžvilgiu svarbu pažymėti, kad, kaip matyti iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, ši byla susijusi su trim 3, 7 ir 9 metų vaikais, kurie daugiau kaip metus atskirti nuo tėvo. Atsižvelgiant į tai, kad šie vaikai, visų pirma jauniausias, yra mažamečiai, tokia besitęsianti padėtis gali rimtai pakenkti jų santykiams su tėvu.

29 Šiomis aplinkybėmis, atsižvelgusi į teisėjo pranešėjo siūlymą ir susipažinusi su generalinio advokato nuomone, 2010 m. rugpjūčio 11 d. Teisingumo Teismo trečioji kolegija nusprendė patenkinti nacionalinio teismo prašymą nagrinėti bylą pagal sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.

Dėl prejudicinio klausimo

Dėl priimtinumo

30 Europos Komisijai kyla abejonių dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumo, o Vokietijos vyriausybė teigia, kad jis yra nepriimtinas. Jos iš esmės pažymi, kad ginčas pagrindinėje byloje susijęs ne su vaikų grąžinimu pagal Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnį, bet su sprendimo, patvirtinančio neteisėtą vaikų išvežimą pagal 1980 m. Hagos konvencijos 15 straipsnį, gavimu iki jų grąžinimo. Taigi šis ginčas susijęs su klausimu, ar vaikų išvežimas yra teisėtas ne pagal šio reglamento 2 straipsnio 11 punktą, bet pagal šios konvencijos 1 ir 3 straipsnius. Iš tiesų ieškovas pagrindinėje byloje kompetentingiems Airijos teismams pateikė prašymą, kad šie jam išduotų sprendimą ar kitą patvirtinimą, jog vaikų išvežimas ar negrąžinimas buvo neteisėtas pagal šios konvencijos 3 straipsnį. Jis pateikė šį prašymą dėl to, jog *High Court of Justice (England & Wales), Family Division*, pareikalavo, kad jis gautų tokį sprendimą ar patvirtinimą pagal šios konvencijos 15 straipsnį.

31 Tačiau Reglamentas Nr. 2201/2003, ir visų pirma jo 11 straipsnis, susijęs ne su 1980 m. Hagos konvencijos 15 straipsnyje numatyta procedūra dėl neteisėto vaiko išvežimo konstatavimo, o tik su procedūra dėl tokio vaiko grąžinimo. Taigi šio reglamento 11 straipsnis būtų taikomas tik užbaigus šios konvencijos 15 straipsnyje numatytą procedūrą ir pradėjus su vaikų grąžinimu susijusią procedūrą, todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimas yra pirmalaikis.

32 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką iš esmės tik nacionaliniai teismai, į kuriuos buvo kreiptasi dėl ginčo ir kuriems tenka atsakomybė dėl sprendimo, atsižvelgdami į kiekvienos bylos aplinkybes, gali nuspręsti dėl prejudicinio sprendimo reikalingumo, kad galėtų priimti savo sprendimą, ir dėl Teisingumo Teismui pateikiamų prejudicinių klausimų svarbos (2006 m. lapkričio 30 d. Sprendimo *Brünsteiner ir Autohaus Hilgert*, C-376/05 ir C-377/05, Rink. p. I-11383, 26 punktas ir jame nurodyta teismų praktika).

33 Todėl jeigu pateikti klausimai susiję su Sąjungos teisės aiškinimu, Teisingumo Teismas iš esmės privalo priimti sprendimą (žr., be kita ko, 2001 m. kovo 13 d. Sprendimo *PreussenElektra*, C-379/98, Rink. p. I-2099, 38 punktą ir 2009 m. spalio 1 d. Sprendimo *Gottwald*, C-103/08, Rink. p. I-9117, 16 punktą).

34 Iš to matyti, kad nacionalinio teismo pateiktų prejudicinių klausimų svarbos prezumpcija gali būti paneigta tik išimtiniais atvejais, ypač jei akivaizdu, kad prašomas šiuose klausimuose nurodytų Sąjungos teisės normų išaiškinimas nesusijęs su pagrindinės bylos faktais arba dalyku (žr., be kita ko, minėto Sprendimo *Gottwald* 17 punktą ir 2010 m. balandžio 22 d. Sprendimo *Dimos Agiou Nikolaou*, C-82/09, Rink. p. I-3649, 15 punktą).

35 Šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad jam būtinas Reglamento Nr. 2201/2003, visų pirma jo 2 straipsnio 11 punkto, išaiškinimas, kad galėtų priimti sprendimą dėl pateikto klausimo, susijusio su reikalavimu gauti sprendimą ar kitą patvirtinimą, jog pagrindinėje byloje aptariamų vaikų išvežimas ar negrąžinimas buvo neteisėtas. Be to, iš taikytinos nacionalinės teisės aktų, t. y. 1991 m. Vaikų grobimo ir nutarčių pripažinti globą vykdymo akto, iš dalies pakeisto 2005 m. taisyklėmis, susijusiomis su Europos Bendrijomis (sprendimai su santuoka ir tėvų pareigomis susijusiose bylose), 15 straipsnio matyti, kad vaiko išvežimo į kitą valstybę narę atveju nacionalinis teismas, kurio ieškovas prašo tokio sprendimo ar

patvirtinimo pagal 1980 m. Hagos konvencijos 15 straipsnį, išvežimo teisėtumo klausimą turi nagrinėti atsižvelgdamas į Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnį.

36 Be to, pažymėtina, kad pagal Reglamento Nr. 2201/2003 60 straipsnį santykiuose tarp valstybių narių šis reglamentas pakeičia 1980 m. Hagos konvenciją tiek, kiek ji susijusi su bylomis, kurioms jis taikomas. Nepažeidžiant reglamento viršenybės, pagal jo 62 straipsnio 2 dalį ir, kaip nurodyta 17 konstatuojamojoje dalyje, ši konvencija ir toliau galioja tarp valstybių narių, kurios yra jos šalys, atsižvelgiant į minėtą 60 straipsnį. Todėl atvejams, kai vaikai pagrobiami ir išvežami iš vienos valstybės narės į kitą, dabar taikoma teisės aktų visuma, kurią sudaro 1980 m. Hagos konvencijos nuostatos, papildytos Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatomis, atsižvelgiant į tai, kad šio reglamento taikymo srityje jo nuostatos turi viršenybę.

37 Tokiomis aplinkybėmis neatrodo, jog prašomas išaiškinimas yra nesvarbus, atsižvelgiant į sprendimą, kurį turi priimti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

38 Todėl prašymas priimti prejudicinį sprendimą turi būti pripažintas priimtinu.

Dėl esmės

39 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Reglamentas Nr. 2201/2003 turi būti aiškinamas taip, kad juo draudžiama valstybei narei savo nacionalinėje teisėje numatyti, jog vaiko globos teises jo tėvas, kuris nesusituokęs

su tokio vaiko motina, įgyja tik jei gauna tokias globos teises suteikiantį kompetentingo nacionalinio teismo sprendimą, pagal kurį gali būti pripažinta, kad motina išvežė vaiką ar jo negrąžino neteisėtai šio reglamento 2 straipsnio 11 punkto prasme.

40 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad šio reglamento 2 straipsnio 9 punkte „globos teisės“ apibrėžiamos kaip apimančios „teises ir pareigas, susijusias su vaiko priežiūra, ypač teisę nustatyti vaiko gyvenamąją vietą“.

41 Kadangi „globos teisių“ sąvoka taip apibrėžta Reglamente Nr. 2201/2003, ji yra savarankiška ir nepriklauso nuo valstybių narių teisės. Iš tiesų tiek iš vienodo Sąjungos teisės taikymo, tiek iš lygybės principo reikalavimų išplaukia, kad Sąjungos teisės nuostatos, kurioje jos prasmės bei apimties nustatymo klausimu nedaroma aiški nuoroda į valstybių narių teisę, sąvokos visoje Sąjungoje paprastai turi būti aiškinamos autonomiškai ir vienodai, atsižvelgiant į nuostatos kontekstą ir nagrinėjamu teisės aktu siekiamą tikslą (2008 m. liepos 17 d. Sprendimo *Kozłowski*, C-66/08, Rink. p. I-6041, 42 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką). Taigi šio reglamento taikymo tikslais globos teisės bet kuriuo atveju apima tokios teisės turėtojo teisę nustatyti vaiko gyvenamąją vietą.

42 Visiškai atskiras klausimas yra globos teises turinčio asmens paskyrimas. Šiuo atžvilgiu iš reglamento 2 straipsnio 11 punkto a papunkčio matyti, kad vaiko išvežimo neteisėtumą lemia tai, ar „tuo pažeidžiamos globos teisės, įgytos teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu pagal valstybės narės, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta iki išvežimo ar negrąžinimo, [teisę]“.

43 Iš to matyti, kad Reglamente Nr. 2201/2003 nenustatyta, koks asmuo turi turėti globos teises, kad vaiko išvežimas galėtų būti pripažintas neteisėtu 2 straipsnio 11 punkto prasme, o kiek tai susiję su tokių globos teisių turėtojo paskyrimu, daroma nuoroda į valstybės narės, kurioje buvo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta iki išvežimo ar negrąžinimo, teisę. Taigi būtent tokios valstybės narės teisėje nustatomos sąlygos, kuriomis biologinis tėvas įgyja savo vaiko globos teises, šio reglamento 2 straipsnio 9 punkto prasme, prireikus numatant, kad tokios teisės įgyjamos tik gavus jas suteikiantį kompetentingo nacionalinio teismo sprendimą.

44 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Reglamentą Nr. 2201/2003 reikia aiškinti taip, kad vaiko išvežimo neteisėtumą šio reglamento taikymo tikslais lemia vien tai, ar egzistuoja pagal taikytiną nacionalinę teisę suteiktos globos teisės, kurias pažeidžiant įvykdytas toks išvežimas.

45 Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar Chartija, visų pirma jos 7 straipsnis, turi poveikio tokiam šio reglamento aiškinimui.

46 Ieškovas pagrindinėje byloje nesutinka, kad motinos įvykdytas vaiko išvežimas be jo biologinio tėvo žinios nėra neteisėtas pagal 1980 m. Hagos konvenciją ir Reglamentą Nr. 2201/2003, nes jis gyveno kartu su savo vaiku bei jo motina, nors su ja nesusituokęs, ir aktyviai dalyvavo auklėjant vaiką.

47 Jo teigimu, dėl šio sprendimo 44 punkte pateikto minėto reglamento išaiškinimo gali susidaryti situacija, kuri būtų nesuderinama nei su jo teise į privatų ir šeimos gyvenimą, įtvirtinta Chartijos 7 straipsnyje ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 8 straipsnyje, nei su vaiko teisėmis,

nurodytomis Chartijos 24 straipsnyje. Pagal Reglamentą Nr. 2201/2003 „globos teisės“ turėtų būti aiškinamos taip, kad tokias teises biologinis tėvas įgyja automatiškai tuo atveju, kai jis ir jo vaikai gyvena tokį patį šeiminį gyvenimą kaip ir santuoka pagrįsta šeima. Jeigu toks išaiškinimas būtų atmestas, „potenciali“ tėvo teisė, suteikianti jam galimybę pateikti ieškinį kompetentingam nacionaliniam teismui ir atitinkamais atvejais įgyti globos teises, galėtų netekti prasmės dėl vienašališkų be tėvo žinios atliktų motinos veiksmų. Tačiau teisės pateikti tokį ieškinį veiksmingumas turėtų būtų saugomas adekvačiai.

48 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad pagal Airijos teisę biologinis vaiko tėvas neturi jo globos teisių, nebent šios teisės jam suteiktos tėvų sudarytu susitarimu arba teismo sprendimu, o tokios globos teisės automatiškai priklauso motinai ir jai jų suteikti nereikia.

49 Tokiomis aplinkybėmis reikia patikrinti, ar šio sprendimo 44 punkte pateiktas Reglamento Nr. 2201/2003 išaiškinimas suderinamas su pagarba biologinio tėvo ir jo vaikų pagrindinėms teisėms.

50 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad pagal ESS 6 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą Sąjunga pripažįsta Chartijoje išdėstytas teises, laisves ir principus; Chartija „turi tokią pat teisinę galią kaip ir Sutartys“.

51 Visų pirma pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį šios Chartijos nuostatos skirtos valstybėms narėms tik kai jos įgyvendina Sąjungos teisę. Pagal šio straipsnio 2 dalį Chartija neišplečia Sąjungos teisės taikymo srities už Sąjungos įgaliojimų ribų ir „nenustato

Sąjungai naujų įgaliojimų ar užduočių ir nepakeičia Sutartyse nustatytųjų“. Taigi Teisingumo Teismo prašoma atsižvelgiant į Chartiją išaiškinti Sąjungos teisę, neviršijant jai suteiktų įgaliojimų.

52 Iš to išplaukia, kad šioje byloje reikia atsižvelgti į Chartiją tik aiškinant Reglamentą Nr. 2201/2003 ir nereikia vertinti pačios nacionalinės teisės. Tiksliau reikia patikrinti, ar Chartijos nuostatomis draudžiamas šio sprendimo 44 punkte pateikiamas šio reglamento išaiškinimas, visų pirma atsižvelgiant į šiame aiškinime pateikiamą nuorodą į nacionalinę teisę.

53 Be to, iš Chartijos 52 straipsnio 3 dalies matyti, kad šioje Chartijoje nurodytų teisių, atitinkančių EŽTK garantuojamas teises, prasmė ir apimtis yra tokia, kaip nustatyta EŽTK. Tačiau šia nuostata nekliudoma Sąjungos teisėje numatyti didesnę apsaugą. Pagal šios Chartijos 7 straipsnį „kiekvienas asmuo turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir komunikacijos slaptumas“. EŽTK 8 straipsnio 1 dalies formuluotė yra tapati minėto 7 straipsnio formuluotei, išskyrus tai, kad jame vietoj žodžių „jo komunikacijos“ vartojami žodžiai „jo susirašinėjimo“. Atsižvelgiant į tai, reikia konstatuoti, kad šiame 7 straipsnyje numatytos teisės, atitinkančios garantuojamas EŽTK 8 straipsnio 1 dalyje. Todėl Chartijos 7 straipsniui priskirtina tokia pati esmė ir taikymo sritis kaip ir EŽTK 8 straipsnio 1 daliai, kaip išaiškinta Europos žmogaus teisių teismo praktikoje (pagal analogiją žr. 2008 m. vasario 14 d. Sprendimo *Varec*, C-450/06, Rink. p. I-581, 48 punktą).

54 Europos žmogaus teisių teismas jau yra nagrinėjęs bylą, kurios faktinės aplinkybės buvo tapačios nagrinėjamoms pagrindinėje byloje – nesusituokusios poros vaiką į kitą valstybę narę išvežė motina, kuri vienintelė tokio vaiko atžvilgiu turėjo tėvų

valdžią. Šiuo atžvilgiu jis iš esmės nusprendė, kad nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos įstatymų nustatyta tvarka su tokiu vaiku susijusi tėvų valdžia suteikiama tik jo motinai, neprieštarauja EŽTK 8 straipsniui, aiškinamam atsižvelgiant į 1980 m. Hagos konvenciją, jei tėvų valdžios nevykdančiam vaiko tėvui jais suteikiama galimybė prašyti kompetentingo nacionalinio teismo peržiūrėti šios valdžios suteikimą (2003 m. rugsėjo 2 d. EŽTT sprendimas *Guichard prieš Prancūziją*, ECHR 2003-X; taip pat šiuo atžvilgiu žr. 1999 m. rugsėjo 14 d. Sprendimą *Balbontin prieš Jungtinę Karalystę*, ieškinys Nr. 39067/97).

55 Iš to išplaukia, kad Reglamento Nr. 2201/2003 taikymo tikslais siekiant nustatyti, ar motina į kitą valstybę narę vaiką išvežė teisėtai, tokio vaiko biologinis tėvas iki išvežimo turi turėti teisę kreiptis į kompetentingą nacionalinį teismą su prašymu suteikti jam vaiko globos teises, o tai tokiomis aplinkybėmis yra biologinio tėvo teisės į privatų ir šeimos gyvenimą esmė.

56 Iš tiesų Europos žmogaus teisių teismas taip pat nusprendė, kad nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos biologiniam tėvui nesuteikiama jokia galimybė įgyti savo vaiko globos teises be motinos sutikimo, reiškia nepagrįstą tėvo diskriminaciją ir todėl pažeidžia EŽTK 14 straipsnį, skaitomą kartu su jos 8 straipsniu (2009 m. gruodžio 3 d. EŽTT sprendimo *Zaunegger prieš Vokietiją*, ieškinys Nr. 22028/04, 63 ir 64 punktai).

57 Tačiau faktas, kad biologinis tėvas, priešingai nei motina, automatiškai netampa savo vaiko globos teisių turėtoju Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio prasme, neturi įtakos jo teisės į privatų ir šeimos gyvenimą turiniui, su sąlyga, kad užtikrinama šio sprendimo 55 punkte nurodyta teisė.

58 Šios išvados nepaneigia tai, kad tokiam tėvui laiku nesiėmus veiksmų siekiant įgyti globos teises tuo atveju, kai motina išveža vaiką į kitą valstybę narę, jis netenka galimybės siekti, kad vaikas būtų grąžintas į valstybę narę, kurioje buvo jo ankstesnė nuolatinė gyvenamoji vieta. Iš tiesų toks išvežimas yra vaiką faktiškai prižiūrinčios motinos teisėtas naudojimasis judėjimo laisve, įtvirtinta SESV 20 straipsnio 2 dalies a punkte ir SESV 21 straipsnio 1 dalyje, ir savo teise nustatyti vaiko gyvenamąją vietą, o dėl to iš biologinio tėvo neatimama galimybė įgyvendinti teisę pateikti prašymą, siekiant vėliau įgyti tokio vaiko globos arba bendravimo su juo teises.

59 Taigi pripažinus, kad biologinis tėvas turi savo vaiko globos teises Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio 11 punkto prasme, neatsižvelgiant į tai, kad tokios teisės pagal nacionalinę teisę nesuteikiamos, būtų pažeisti teisinio saugumo reikalavimai ir būtina kitų asmenų, šiuo atveju motinos, teisių ir laisvių apsauga Chartijos 52 straipsnio 1 dalies prasme. Be to, dėl to kiltų Chartijos 51 straipsnio 2 dalies pažeidimo rizika.

60 Reikia taip pat pažymėti, kad Chartijos 7 straipsnis, kurį savo klausime mini prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, turi būti skaitomas atsižvelgiant į pareigą pirmiausia vadovautis vaiko interesais, pripažintais šios Chartijos 24 straipsnio 2 dalyje, ir atsižvelgiant į 24 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą pagrindinę vaiko teisę reguliariai palaikyti asmeninius santykius bei tiesioginius ryšius su abiem tėvais (šiuo klausimu žr. 2006 m. birželio 27 d. Sprendimo *Parlamentas prieš Tarybą*, C-540/03, Rink. p. I-5769, 58 punktą). Be to, iš Reglamento Nr. 2201/2003 33 konstatuojamosios dalies matyti, kad šiame reglamente pripažįstamos Chartijoje įtvirtintos pagrindinės teisės ir laikomasi jos principų, siekiant visų pirma užtikrinti pagarbą pagrindinėms vaiko teisėms, išdėstytoms Chartijos 24 straipsnyje. Vadinasi, šio reglamento nuostatų

negalima aiškinti taip, kad jos pažeistų šią pagrindinę teisę, kurios laikymasis neginčijamai susipina su viršesniais vaiko interesais (šiuo klausimu žr. 2009 m. gruodžio 23 d. Sprendimo *Detiček*, C-403/09 PPU, Rink. p. I-12193, 53–55 punktus).

61 Tokiomis aplinkybėmis taip pat reikia patikrinti, ar Chartijos, kurios laikymąsi užtikrina Teisingumo Teismas, 24 straipsniu draudžiamas šio sprendimo 44 punkte pateiktas Reglamento Nr. 2201/2003 išaiškinimas.

62 Šiuo atžvilgiu reikia turėti omenyje didelę nesantuokinių santykių įvairovę ir jais pagrįstus tėvų santykius su savo vaikais, kurią nurodo nacionalinis teismas savo prašyme priimti prejudicinį sprendimą ir kurią atspindi valstybėse narėse taikomas diferencijuotas tėvų atsakomybės apimties ir pasidalijimo pripažinimas. Taigi Chartijos 24 straipsnį reikia aiškinti taip, kad juo nedraudžiama Reglamento Nr. 2201/2003 taikymo tikslais globos teises iš esmės suteikti tik motinai, o biologinis tėvas globos teises įgyja tik pagal teismo sprendimą. Iš tiesų tokia tvarka leidžia kompetentingam nacionaliniam teismui priimti sprendimą dėl vaiko globos ir bendravimo teisių, atsižvelgiant į visą svarbią informaciją, kaip antai tą, kurią nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ir visų pirma į vaiko gimimo aplinkybes, tėvų santykių pobūdį, kiekvieno iš tėvų santykių su vaiku pobūdį ir kiekvieno iš tėvų gebėjimą užtikrinti vaiko globą. Atsižvelgiant į tokią informaciją galima apsaugoti viršesnius vaiko interesus pagal Chartijos 24 straipsnio 2 dalį.

63 Iš to, kas išdėstyta, išplaukia, kad Chartijos 7 ir 24 straipsniais nedraudžiamas šio sprendimo 44 punkte pateiktas reglamento išaiškinimas.

64 Tokiomis aplinkybėmis į pateiktą klausimą reikia atsakyti, jog Reglamentas Nr. 2201/2003 turi būti aiškinamas taip, kad juo nedraudžiama valstybės narės teisėje

numatyti, jog vaiko tėvas, nesusituokęs su jo motina, globos teises įgyja tik jei gauna jas suteikiantį kompetentingo nacionalinio teismo sprendimą, dėl kurio gali būti pripažinta, kad motina išvežė vaiką arba jo negrąžino neteisėtai šio reglamento 2 straipsnio 11 punkto prasme.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

65 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr.º 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantis Reglamentą (EB) Nr.º 1347/2000, turi būti aiškinamas taip, kad juo nedraudžiama valstybės narės teisėje numatyti, jog vaiko tėvas, nesusituokęs su jo motina, globos teises įgyja tik jei gauna jas suteikiantį kompetentingo nacionalinio teismo sprendimą, dėl kurio gali būti pripažinta, kad motina išvežė vaiką arba jo negrąžino neteisėtai šio reglamento 2 straipsnio 11 punkto prasme.

Parašai.